

VALINTAKOE E 2026

SANASTO

SANA	SELITYS
95%CI	95 %:n luottamusväli. Luottamusvälin ilmoitetun alarajan ja ylärajan muodostaman reaalilukuvälin voidaan uskoa sisältävän sen tunnusluvun, vaikkapa regressiokertoimen tai keskiarvon, josta olemme kiinnostuneita arvon suurella uskottavuudella.
abstrahointi	Yleisen käsityksen tai yleiskäsitteen muodostamista jättämällä pois epäolennaisia piirteitä ja yksityiskohtia, jotta voidaan keskittyä olennaiseen ja muodostaa yleisempi, yksinkertaisempi tai yleistetty käsitys jostain asiasta.
aineistolähtöinen sisällönanalyysi	Laadullisen aineiston analyysimenetelmä, jossa tyypillisesti aineistosta havaitun perusteella muodostetaan erilaisia yleisempiä kuvauksia tai kategorioita aineistossa esiintyvistä asioista.
alaskaala	Skaala tarkoittaa joukkoa kysymyksiä tai tehtäviä, joita tutkittaville esitetään jonkin muuttujan mittaamiseksi. Alaskaala on jokin varsinaista skaalaa pienempi osajoukko skaalan tehtäviä.
(muuttujan) arvo	Jokin arvo, jonka muuttuja (ks. muuttuja) voi mittauksen perusteella saada. Esimerkiksi 175 cm voi olla pituus-muuttujan arvo.
(muuttujan) arvoalue	Jokin arvoväli, jolla muuttujan arvo voi sijaita. Esimerkiksi 150–160 cm voi olla pituus-muuttujan arvoalue.
B (regressiokerroin)	Regressiokerroin B kuvaa regressioanalyysissä selitettävänä olevan muuttujan ja selittävän muuttujan välistä yhteyttä. Negatiiviset arvot tarkoittavat negatiivista yhteyttä, positiiviset positiivista yhteyttä ja 0 tai riittävän lähellä nollaa oleva arvo sitä, että yhteyttä ei ole.
β (beta)	Standardisoitu regressiokerroin, joka toimii muuten kuten B, mutta on normeerattu siten, että se aina vaihtelee välillä [-1, 1].
Cronbachin alfa	Tunnusluku, joka mittaa testin, mittarin tai asteikon sisäistä yhdenmukaisuutta (internal consistency), eli sitä, kuinka hyvin sen eri osat (esimerkiksi kysymykset) mittaavat samaa ominaisuutta ja missä yksittäisistä muuttujista muodostetut summamuuttujat ovat vapaita satunnaisesta virheestä. Lähellä arvoa 1 olevat arvot kertovat suuresta yhdenmukaisuudesta ja vähäisestä satunnaisvirheen osuudesta, kun taas lähellä nollaa olevat arvot kertovat vähäisestä yhdenmukaisuudesta.

	ja suuresta satunnaisvirheen osuudesta summamuuttujassa.
Δ (delta)	Muutos, esimerkiksi ΔR^2 on muutos selitysasteessa.
diskurssi	Tapa puhua, ajatella, kirjoittaa ja toimia jostain asiasta tai jonkin asian suhteen.
ennustaa	Tilastollisen analyysin yhteydessä ennustaminen tarkoittaa laajassa mielessä sitä, että yhdellä tai useammalla muuttujalla yritetään selittää jossain toisessa tai toisissa muuttujissa esiintyvää vaihtelua. Ennustamisen ei siis tässä tarvitse tarkoittaa sitä, että tehdään jokin tulevaisuutta koskeva ennuste.
F (F-suhde)	Varianssianalyysin keskeinen tulos, joka kertoo, miten paljon mallissa selittävinä muuttujina olevat muuttujat selittävät selitettävän muuttujan vaihtelusta suhteutettuna siihen vaihteluun, jota mallin avulla ei onnistuta selittämään.
hierarkkinen lineaarinen regressioanalyysi	Tilastoanalyysissa käytettävä menetelmäpaketti, jonka avulla voidaan selittää yhtä muuttujaa useiden muiden muuttujien avulla. Menetelmä perustuu oletukseen siitä, että muuttujien yhteydet ovat lineaarisia eli suoraviivaisia, ja selittävät muuttujat voidaan lisätä askel askeleelta analyysiin useissa eri ryhmissä, jotka ovat hierarkkisessa järjestyksessä.
ka	aritmeettinen keskiarvo
kh	keskihajonta
kirjallisuuskatsaus	Tutkimusraportin osa, jossa käydään läpi tutkittavista ilmiöistä aikaisemmin julkaistujen tutkimusten tuloksia ja tehdään niistä oman tutkimuksen perustana toimiva yhteenveto. Empiirisissä tutkimuksissa kirjallisuuskatsaus yleensä sijoitetaan ennen lukuja, joissa kuvataan tutkimuksen menetelmät ja tulokset.
kokeellinen tutkimus	Kokeellisessa tutkimuksessa käytetään kokeellista tutkimusasetelmaa, jossa ainakin yhtä tutkimuksen muuttujista säädetään arvoltaan halutuksi koejärjestelyn avulla. Kun vähintään yhtä muuttujaa säädetään koejärjestelyssä, vähintään yhdessä tai useammassa muuttujassa mitataan tästä mahdollisesti seuraava efekti tai vaste.
kvalitatiivinen tutkimus (laadullinen tutkimus)	Tutkimus, jossa tarkastellaan ihmisen toimintaa, kokemuksia ja käsityksiä erilaisten tekstimuotoisten tai muiden merkityksiä sisältävien aineistojen laadullisen analyysin avulla.
kvantifiointi	Prosessi, jossa laadullisia eli kuvailevia havaintoja, ilmiöitä, ominaisuuksia tai kokemuksia muunnetaan numeeriseen muotoon tai tutkimuksen kohteena olevat ilmiöt määrellistetään.

kvantitatiivinen tutkimus (määrällinen tutkimus)	Tutkimus, jossa tarkastellaan ihmisen toimintaa ja sen tuloksia käyttämällä muuttujia ja näistä saatuja mittaustuloksia, jolloin laajat tilastoaineistot ovat tutkimuksessa keskeistä materiaalia.
muokata	Asian, tekstin tai materiaalin muuttamista, työstämistä, muotoilua tai viimeistelyä uuteen muotoon. Tilastollisessa analyysissä muokkaaminen eli moderointi tarkoittaa sitä, että jokin muuttuja tai jotkin muuttujat voivat vaikuttaa siihen, miten toiset muuttujat ovat keskenään yhteydessä.
(empiirinen) muuttuja	Tutkimuksessa tarkasteltujen yksikköjen (esimerkiksi ihmisyksilöiden) ominaisuus, jonka laatu tai määrä voi vaihdella. Empiirisiä muuttujia ovat sellaiset, joista voidaan suoraan tai välillisesti tehdä aistihavaintoja.
omavaikutusosuus	Se osuus selitettävänä olevan muuttujan vaihtelusta, jonka yksittäinen muuttuja selittää ilman muita muuttujia, kun muiden muuttujien selitysosuudet on otettu huomioon.
otos	Tutkittavana olevien yksiköiden, esimerkiksi ihmisyksilöiden muodostamasta perusjoukosta poimittu osa, jonka uskotaan edustavan perusjoukkoa.
p, p-arvo	p-arvo on todennäköisyys sille, että aineisto on peräisin perusjoukosta, joka on nollahypoteesin (esimerkiksi ”muuttujat eivät ole yhteydessä toisiinsa”) mukainen. Yleisemmin p-arvoa käytetään empiirisen aineiston analyysissä, kun päätellään, onko jokin yhteys tai ero todellinen. Kriteerinä hyvin yleisesti pidetään sitä, alittaako p:n arvo 0,05:n. Tällöin yhteyttä tai eroa pidetään tilastollisesti merkitsevänä.
Pearsonin korrelaatio	Katso r.
polarisaatio	Jakautuminen tai suuntautuminen kahteen ääripäähän tai yhä enemmän toisistaan poikkeavaan ryhmään.
r	Korrelaatiokerroin, kahden muuttujan yhteyttä kuvaava mitta, jonka negatiiviset arvot kertovat yhteyden olevan negatiivinen ja positiiviset positiivinen. Nolla tai sitä lähellä olevat arvot kertovat, että yhteyttä ei ole.
R ²	Välillä [0,1] vaihteleva mitta, joka kertoo, mikä osuus selitettävänä olevan muuttujan vaihtelusta saadaan tietyn mallin avulla selitettyä. Esimerkiksi R ² = 0.09 tarkoittaa sitä, että malli selittää selitettävänä olevan muuttujan vaihtelusta 9 %.
SES	Sosioekonominen status eli asema kuvaa yksilön tai ihmisryhmän (esimerkiksi perheen) yhteiskunnallista asemaa, joka määräytyy esimerkiksi tulojen, varallisuuden, koulutuksen ja ammattiaseman perusteella.

standardoitu keskiarvo	Muuttuja voidaan standardisoida vähentämällä jokaisesta sen yksittäisestä arvosta sen keskiarvo ja jakamalla erotus sen keskihajonnalla. Näin saadaan jakauma, jonka keskiarvo on hyvin lähellä nollaa ja keskihajonta hyvin lähellä yhtä.
tilastollisesti merkitsevä	Ks. p.
tutkimusasetelma	Tutkimuksen perusratkaisut ja -rakenne, jotka määrittävät sen, miten tutkimuskysymyksiin vastataan, ja jotka vaikuttavat siihen, miten luotettavia vastaukset ovat. Ks. myös kokeellinen tutkimus.
yhdysvaikutus	Kahdella tai useammalla muuttujalla on yhdysvaikutusta toiseen tai toisiin muuttujiin, jos niiden arvot yhdessä määrittävät sitä, millaisia arvoja tutkittavilla toisessa tai toisissa muuttujissa esiintyy.
yhdysvaikutustermi	Tilastolliseen malliin, esimerkiksi regressiomalliin, lisätty termi, joka kuvaa sitä, millainen kahden tai useamman muuttujan yhdysvaikutus (ks. yhdysvaikutus) on.